„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Бирлија у лебарској улици.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 122. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 16. АВГУСТА 1891. ГОДИНА XXVI.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: МИТА ТЕОДОРОВИЋ.

СРПСКИ РАДИКАЛИ.

IX.

Након писма државног министра Шмерлинга од 9. (21.) марта 1861. беше одмах обављени избори за т. з. благовештенски сабор и прва седница тога сабора држана је 21. марта 1861. И ако је овај сабор био крњ — сабор, јер у њему не беху заступљени сви српски крајеви већ само они из опстојалога Војводства — колике је наде народ српски полагао у тај сабор! Пак? — — Ето нас још и данас где смо били; никако ни за корак напред да се примакнемо к остварењу наших народних жеља, наших народних права!

Неда нам душа, да неби овде још отштампали и оне дивне говоре, којима је отворио и закључио св. патријарх Јосиф тај последњи наш политични сабор. Писац ових редака био је онда тек 12 година стар. Није дакле имао срећу ни да чује ни да види тога у истини светог патријарха српског — — али сад, где је већ зрео муж, не срами се поднипошто рећи: да се сваки пут кад прочита те говоре сит наплаче, да од суза једва може да их прочита. Он никако не може да их разуме, како су они, који су тада патријарха Јосифа говорити чули а и они, који су те говоре читали — како су могли заборавити на клетву његову? Њега (писца) све у срцу стресе, кад прочита ту клетву — — а наследници патријарха Јосифа — — а наша „висока“ интелигенција — тој клетви се смеју!

Но ево тих говора:

I.*)

Славни Саборе! По највишој Милости Његовог Величества, нашег Императора и Великог Војводе Франца Јосифа I. скупилисмо се ми данас овдје, да се посавјетујемо саборно о предметима, који засјецају у политически и народни живот наш, и да израдимо, саставимо, и поднесемо Највишем Мјесту у том смотренију означене жеље Народа Нашег.

Највиша је намјера Његовог Величества примити те жеље народне у своје краљевске предлоге, који ће се ниспослати на предстојећу Дијету Унгарску, да се уведу уставним путем у земаљске законе, и тим начином осигурају се Народу Српском у овим земљама јемствована права, а особито два главна фактора политическог живота: Народност и Језик

Ми смо позвани и послани, да дамо жељама народним онај значај, без кога не могу се сматрати оне за народне, и да тим начином олакшамо Његовом Величеству посао, да постигне речену највишу Своју намјеру.

Јављајући Вам тај позив, и то посланство наше, за прву моју предсједатељску дужност почитујем, поздравити Вас као народне достојнике, посланике и заступнике с оним повјерењем, које Вам је поклонио и Народ у рјешавању данашњег великог политическог питања свог, предусретајући Вас с оном утјехом, с којом предусрета на крају земног живота свога Отац Синове, који су се скупили око њега, да се договоре и посаветују с њиме о будућој срећи цјеле породице и заједничком напредовању задружнога дома свога.

Ви добро знате, како се радује остарјели Отац, који је близу гроба, кад види децу своју око себе, али и то знате, да му и на жао мора пасти јако, кад види, да му нема на броју свију његови Синова, које би желио видити.

Така радост обузима мене у овом часу, што сам доживио, да могу видити Нас скупљене на овом Народном Сабору; али и жалост тешка стеже ми уједно опечаљено срдце моје, што не видим међу Нама заступника народни ни из они крајева, који нису спадали у област Војводине, ни из витежке и јуначке наше Крајине, а знам и уверен сам, да и изванвојводска и граничарска браћа наша мислима и чувствама, имањем и животом својим служе, као и ми, и више, него ми, Цару, Народу и Отаџбини.

Тешко ми пада, што нема приступа и гласа цео Народ у Сабору овом, јер Привилегије народне, којима се јемствује Народу нашем држање народни Сабора, и осигуравају се права народна, нису само наше, него су обште имање, обште добро и благо, обшта светиња и обшти аманет свију Србаља.

И кад се поведе, као што се овдје мора повести, рјеч о том обштем аманету, у тој рјечи не учествује нитко из Народа зато, што је свештеник, или племић, или грађанин, или граничар, или што живи у овом, или у оном крају Монархије; него сваки, који учествује, учествује зато што је Србин, и Члан онога Народа, коме су повластице дане и и дароване.

То је моје постојано увјереније, и с тим увјеренијем заузимао сам се ја, и настојавао по положенију моме свакојако, да се скупе овом приликом заступници од свију Аустријски Србаља без разлике реда и стања, у коме званиче и служе, без разлике одеће и обуће, коју носе, и без разлике мјеста, предјела, и области, у којој живу.

Али то заузимање и настојавање, та сваколика мука моја није могла уродити пожеланим плодом, и ја сам нашао према данашњим тешким околностима времена за добро и совјетно, пристати на последку и на овај изванредни, овај, тако рекући, партикуларни Сабор народни, надајући се да, то ни Вама, ни Народу, неће бити неповољно.

Ничим мање нисам заборавио предохранити цјели Народ за будућност од оваковог једностраног народњег Сабора у политическим народњим питањима.

Та надежда моја оправдавала се већ по њечему тим дјелом, што је избрао и послао доиста Народ заступнике своје, да учествују у овом Сабору своме; а Ваша готовост, с којом сте примили то повјерење народно, јемствује ми за то, да ћете Ви имати у том положенију своме, као народни заступници, обште користи цјелог Народа пред очима, и да ћете одговорити тим начином очекивању заступљеног и незаступљеног Народа нашег.

Тај и такав поступак Ваш ублажиће тугу моју, тугу Вашу, и тугу незаступљене браће наше, и умалиће бригу цјелог Народа нашег.

Морамо признати, да је то положеније наше према данашњим озбиљним околностима из многог вида и призрјенија тешко, а одговорност наша према народу и будућности његовој свакојако још тежа и већа; но ако ми не попустимо од они права, за која Народ војује и крв своју пролива од сто седамдесет већ година, и ако ми у том постојанству нашем останемо на оном путу и на оном пољу, на ком ће нас срјетати обш:а и укупна воља цјелог Народа, онда се немамо бојати ни тешког положенија нашег према околностима, ни теже одговорности наше према Народу.

Тај пут и то поље биле су за Народ Српски увјек и свагда до сада народне Привилегије, које је сматрао увјек, и које сматра и данас Народ наш за таке државоправне уговоре, што вежу и једну и другу страну на једнако.

Тог пута и поља држао се 1790. године народни Сабор темишварски, који је претресао предмете и из политическог народног живота.

Тог пута и поља држала се 1848. године народна Скупштина карловачка, која се трудила с већим и трајућим одушевљењем својим оживотворити умртвљено слово Привилегија своји, и дати живот начелу народном, начелу вјечном и светом.

Тог пута и поља држао сам се и ја, који сам морао, по положенију моме, стати мјесто Народа више пута за правду, коју Народ иште и тражи, и за дух народних повластица, који је оживио у народним мајским закљученијама, подкрјепљавао, и утврђивао душевне и тјелесне силе моје, да не клонем на том путу и не поколебам се у постојанству моме.

Времана су данашња озбиљна, пуна опасности и неизвјестности за најближу будућност народа и њиових исторических права.

У тој озбиљности, опасности и неизвјесности времена не остаје нам друго, него не губити из очију у жељама нашима основа, правца и граница, које су нам означене у повластицама Царским, и које су имали пред очима и досадашњи Сабори народни, кад год су изрицали жеље народне, а на том основу и правцу, а међу тим границама држати се у том великом и велеважном послу нашем постојано правде и љубави; јер ма како да су озбиљна времена, ма како да су опасне околности, и ма како до су замршена отношенија међу народима, ономе, који је на путу правде и љубави, остаје увјек та надежда, да ће се покорити на последку духу правде, времена и околности, и поклонити се духу љубави свако кољено, коме је стало до мира и мирнога напредовања у животу своме.

Ја имам велико повјерење к славном овом Сабору; и по том повјерењу моме надам се, да нас при рјешавању задатка нашега неће моћи ништа извести из ладнокрвности, разборитости и умјерености и да ћемо ми словом и дјелом засвједочити и овом приликом ону вјерност и привржeност према Његовом Величеству и цјеломе Пресвјетлом Дому Царском, коју смо наследили неоскврњену од наши ваљани Предака, али да ћемо уједно развити у души и срдцу нашем према народној нашој ствари ону љубав и оно одушевљење, које ће показати народима аустријскима и јевропејскима, да смо ми свјестни, и готови на сваку жертву, од које зависи боља судба и сретнија будућност народности наше.

У тој надежди, желим да Вам преблаги Бог пошље благослов свој небесни, који ће Вас подпомоћи, да мудро и сретно започнете, продужите и завршите договарања и совјетовања Ваша, у којима је заложена судба, чест и слава цјелог Народа Српског.

Напоследак, Славна Српска изабрана моја Господо! још једно имам да Вам проговорим. Ја се заклињем свевишњим Богом Отцем, и распетим његовим јединородним Сином Исус Христом и пресветим животворећим Духом, да у овом нашем садашњем и сваком народњем и Црковном послу нити сам радио, нити радим, нити ћу радити из икакве моје користи; да нисам ни подговорен, ни подмићен, нити да имам икаквога другога интереса пред очима, него интереса мога милога Народа и свете моје Цркве. Ја заклињем и Вас овим истим светињама, заклињем Вас проливеном крви ваши Праотаца, Отаца и Браће, заклињем Вас вашим Потомством, да не мислите, нити радите ишта по чијем напуту, по каквом приватном интересу, него само по правој и истинитој потреби и користи нашег Народа и свете Цркве. Али уједно и проклињем — да му се затреиме

*) Јов. Ђорђевић: Радња благовештенског сабора.

ЛИСТАК.

ИЗ КЊИГЕ МИЛОСРЂА И СМРТИ.

Од Pierre Loti-а.

Туга старога роба на галији.

Ову малу причу, причао ми је једно вече Цес, који је цео тај дан пренашао на својој корвети робове, на велики пароброд, који ће с њима у Нову Каледонију.

Међу робовима беше и један врло стар човек (најмање од 70 год.), који је носио у руци мали кавез а у њему, затвореног врапца. Старац беше забринут.

Цес из дуга времена, упусти се у разговор са старцем, који доста добро изгледаше у лицу и за кога беше ланцем привезан, неки млади господин голаћ, који је увек подругљиво гледао и носио на свом танком, безбојном носу наочари.

Стари роб је цео свој век провео у скитању. Ево ово сад, по шести пут га осудили, због скитње и крађе.

— Како да не краде човек, кад је једаред то већ учинио, рече; и кад нема ништа, кад не зна заната и кад неће нигде да га узму у службу. Јести се тек мора. Последњи пут ме осудили, што сам набавио себи врећу кромпира и ускинуо једну бундеву. Са тога су ме, богме, могли оставити да умрем у Француској; што да ме шиљу чак тамо у такој мојој старости? . . . .

И блажен, што има неког, ко га са саучешћем слуша, показа, најзад Цесу, своје најдражије благо: мали кавез и врапца у њему.

Припитомљени врабац, познавао је глас старчев и у тавници је читаву годину дана, стојао му на рамену . . . Једва једвице му дозволише, да га понесе собом у Каледонију. — Па онда за пут је требао згодан кавез. Колико га муке стало, док је набавио мало дрва, стара дрота и мало зелене боје, да би га могао свог лепо обојадисати.

„Сиромах врабац!“ рече Цес. „Храна му беше парченце црна зобна хлеба. Али за то, по изгледу му, као да беше задовољан са својом судбином, јер је тако летуцао, скакутао, као да је у слободи.“

После неколико часова, кад су све робове однели на велики пароброд, Цес се нађе и опет поред старца, на кога беше већ са свим заборавио.

— Молим вас лепо, примите ово, рече му стари робијаш промењеним гласом, пружив му малени кавез. Ја вам га поклањам, господине; биће вам од какве год користи.

— Боже сачувај! бранио се Цес. Понесите ви њега само собом. Та птица ће да вам буде друг тамо доле . .

— Није врабац више у њему, рече старац. Зар не знате? Крај му је!

И неисказано бедно, поче старац да сузи.

Док је корвета пловила к великом пароброду, посред оне гунгуле, вратаоца се отворе на кавезу. Врабац се поплаши и излети — али на мах паде у море, јер крила му беху сасечена. Ох, каква ужасна мука беше то! Стари робијаш морао је да гледа, како му се копрца сирота тица, како је нестаје у оном вртлогу; а он не може да јој помогне ни на који начин. Прво хтеде да виче у помоћ и да се обрати к Цесу, да моли . . . Али на мах се уздржи од тога, знајући, да се нико неће смиловати њему, несретнику старом, да нико неће зажалити, за његовим врапцем. Како је могао и да помисли, да ће да зауставе лађу, да би спасли једног врапца, тицу једнога роба, — каква бесмисленост! . . . Седе, дакле, мирно на своје место и гледаше, како се удаљује на морским таласима, још увек копрцајуће се мало сиво тело. Осећао је, како је сад са свим усамљен, на вечита времена усамљен и сузе крајњег очајања, оросише му трепавице, — док се млади господин голаћ са наочарима, смејао томе, што старац плаче.

Сад кад нестаде врапца, стари робијаш не хте да задржи кавез, који је тако брижљиво зготовио за врапца свога; и навалице нуђаше њиме честитог морнара, који га је слушао. Хтео је да му учини последњи поклон, пре но што се крене на дуги, последњи свој пут.

И Цес тужно прими празан ковчежић, да неби још више растужио сиротог старца тиме, што би одбио то добро старчево, које га је толико труда стало.

Мислим, да нисам знао ову ствар тако у срце дирајући да испричам, као што је мој пријатељ то мени причао.

Беше већ доцкан у вече, хтео сам већ да лежем. Ја сам видео у свом животу много грдних јада, драма, убистава и то ме није никад особито дирало; с тога се изненадих, кад ми несрећа онога старца, поче срце да цепа и сан да разбија.

— Кад би могло да буде, па да му се пошље друга тица . . . рекох.

— На то и ја помишљах, рече Цес. Код продавца птица да му се купи каква лепа тица па да му се однесе у оном трошном кавезу, ако би било времена још пре поласка. Но то би мало потешко ишло. Највише ако би се ви могли да одвезете у пристаништа, па онда да потражите на великом броду старца, коме ни имена не знам . . . Само што . . . само што ће, дабоме, то бити нешто врло смешно другима.

— То стоји; али то не треба да нас збуни.

И за један тренутак. позабавих се и сам том мишљу, задовољно се смешећи у себи.

Али своју намеру ипак не извршиx. Други дан у јутру, кад се пробудих, првог утиска нестаде и цела ми ствар изгледаше детињаста, смешна. Беше оно туга и јад, које не може да разгони каква сиграчка. Оном усамљеном, сиротом, старом робијашу, не би могла ни најлепша рајска тица, да замене сасечених крила, ропским хлебом одрањеног, малог сивог врапца, који је умео да изазове бескрајну љубав, у срцу пола мртвог старца . . .

и сјеме — мене и сваког онога, који би се усудио и мислити што или по чијем напуту, или из свога собственога интереса у овом дјелу народном Амин.

II.

„Славни Саборе!

С божијом помоћу свршили смо договарања и саветовања, на која смо позвани и послани били; али с тим још није свршено дјело, од кога зависи будућност народа нашег.

Изражај означени захтевања наши може се сматрати само као свршетак почетка, а течај дјела, и крај који дјело краси, још је у божијој и царевој руци, и тако далеко од нас, да га ни догледати не можемо с ове точке, на којој данас стојимо.

Изванредни неразговетни положај овог сабора нашег дао је повода многом устручавању у мислима и жељама поједини народни посланика, и ако ми та околност тешко и управо на жао и пада, ја јој се опет не могу ни чудити ни дивити према данашњим околностима времена.

Размрсити у судби и животу народа нашег све оно, што је замршивано толико и толико година, а остати при том међу обалама, које су нам подигнуте на пољу саборног саветовања нашег; то нису славни саборе! послови, који се свршују за неколико дана; ни послови за које би довољан био овакав помјестни сабор; то су послови, за које иште се много времена и обилног свестраног учестија од васцелог народа србског.

За то, ма колико и ма како стезао ја и сада срце моје, опет не могу самом себи одољети, да не поновим и овде туге и печали моје, што у овако важном времену, и при тако великом питању народном није учествовао у саветовању овоме цео наш народ србски.

Ту печал моју олакшава ми по нечему то, што сам се уверио, да цели овај сабор искрено учествује у њој, и свесрдно дели је самном, а можда би и спала она била сасвим са срца мога, да смо могли били доћи у означавању захтевања наши до оног јединства цели, на коју и ми сви тежимо и на коју је тежио и цео народ до сада увек, и сада с нама заједно и једнако тежи.

Међу тим то ме теши у овој печали мојој, што нема међу нама никога, који не би желио, да се осигура народност и језик наш, и што скоро сви мислимо, да те сигурности у животу политичном не може бити без имена народног, без известног простора, без избраног војводе, и без наши власти, дакле без оживотворени повластични права наши.

Ту утеху моју оживљава још једна благодатна луча, а то је славни саборе! луча те моје надежде, да ће се увести по правди цара и државе права наша народна у живот, као што нам је обречено царском речи: ad votum et satisfactionem vestram.

С том утехом и надеждом праштам се ја са председатељством мојим и с вама браћо и синови моји! и желим, од свег срца желим, да се на пољу народне заједничке радње по правди и милости императора и великог војводе нашег што скорије опет састанете.

Ако је уређено и у вечном савету божијем, да ме у животу и у коликој толикој крепости и онда затечете, затећи ћете ме за цело и онда у непромењеној љубави према народу, и у непоколебаној вољи за обрану права народни.

Изброје ли се дани живота мога донде, то допустите ми сад при овом растанку нашем напред желити: да вас спомен имена мога, и последњи мој патријаршески благослов састави и споји у једно тело, које ће задануто и оживотворено духом народне свести наставити народну радњу само у корист милог народа нашег, и чест историје његове!!“

Благовештенски сабор довршио је своју радњу дана 8. априла 1861. те беше исти дан закључен У тој последњој седници изабрана депутација предала је 11. маја цару одлуку и посланицу саборску, али већ одговор царев на говор епископа Кенђелца (вође депутације) саранијо је све наде Срба; а у то умре 1. дец. 1861. дични и за сва времена незаборавни бранитељ народа свога патријарх Јосиф Рајачић.

Ми овде хотомице нисмо говорили о мајској скупштини у Срем. Карловцима г. 1848., о избору војводе о смрти његовој итд. нити смо се опширније осврнули на рад благовештенског сабора, јер нисмо накани да, у овима чланцима пишемо историју народа српског у Аустро-Угарској. Коме та историја није добро позната, нека прочита многе врсне књиге, које су у том погледу изашле — а нарочито препоручујемо му нека набави и прочита књиге: „Срби у Угарској од Е. Пико-а“ (српски превод од др. Стев. Павловића), „Радња благовештенског сабора од Јов. Ђорђевића“ и „карловачко владичанство“ од Манојла Грбића“ — па ће само из ових књига сазнати доста.

Ми смо, штампајући у овим чланцима неке наше привилегије и документе хтели да си створимо подлогу, са које ћемо нашему млађем трговачком, занатлијском и ратарском свету у кратко али посве јасно да разложимо шта су то радикали, шта они хоће и камо смерају, па да тако недвоумно побијемо вику наших противника да су радикали: социјалисте, превратници, противници вере, морала и у опште сваког државног и друштвеног поретка.

Но пре него одговоримо на питање шта хоће радикали, штампаћемо овде т. з. бечкеречки програм (од 16. јануара 1869.) и резолуције великог бирачког збора наше странке од 26. априла 1887. Али то у будућем чланку. **Ј—ћ.**

„СРПСКА МАТИЦА“.

Један од најкултурнијих завода у васколиком Српству, то је „Матица Српска“. Пре више десетина година — мал те не пре једнога века — синула је у памети српских родољуба племенита и одушевљена мисао, гледајући, како нам јадни народ наш чами у незнању, осећајући, да је народ наш у просвети јако заостао иза других народа, појмећи потребу, да се у народу нашем што већма настане за тим, да се просвети и образује, да оснују средиште просвети и науци у Српству. Тако се заснова „Матица Српска“. И на чело „Матици“ би стављена тешка али племенита задаћа, да буде пијонир науци српској, да постане звезда светилница на небу српске образованости, да лучом просвете озари умове, да сатре таму незнања у народу српском, те да и народ наш стане у ред образованих народа, да не остане постидан пред туђинштином. И гле, народ се српски загреја за ту мисао, одушеви се за њу. Интелигенција, трговци, занатлије па и ратари почеше се јатомице уписивати за чланове. Нађоше се племенити људи, који остављаху имања своја, завештаваху лепе своте, прилагајући их на жртвеник српске просвете, да се сиромашнијим а даровитим ученицима олакша учење и школовање. И би наде, би изгледа, да ће бити оно што се жели, да ће се од истине остварити она лепа и племенита замисао првих заснивача „Матице Српске“. Старије коло одушевљених људи отпоче рад, који по том прихватише млађи, спремнији људи, образовани у духу новијег времена. И за време оне дивне ере омладинске видимо ми вође омладинских покрета тадањих на сложном и заједничком раду око унапређења просветног средишта нашег, „Матице Српске“. Бурни живот тадањи задахнуо је и „Матицу Српску“ новом снагом, те не допушташе својим противницима било на жалост српским, било пак несрпским да јој дођу близу. Сложно коло тадање — без страначке боје — одбијаше јуначки све нападе. Не допушташе, да се на Матици укаже ма и једна прљотина. Јесте, али и беху друкчији момци и јунаци у тадањем колу омладинском. И „Матица Српска“ поче вршити намењену задаћу своју, поче крочити путем напретка. Народ се све већма одушевљавао за средиште своје просвете и науке. Али бујног оног одушевљења на мах нестаде, живог оног жара нема више и ми се данас тужимо на жалосно стање наше у „Матици Српској“. Тужимо се и жалимо на народ, јадамо се на немар, који овлада према Матици нашој, али нисмо отворени, нисмо искрени један према другом, да кажемо чисто и јасно узроке том немару. Жалимо се, али се не исповедамо, тужимо се, али праву истину тајимо.

Оно некад бујно, одушевљено коло тада млађаних снага, малаксало је, а замена не стиже за времена. Многи некад ватрен омладинац, жив родољуб повукао се у интересу свог личног опстанка у мир; са попришта јавности, са попришта рада нестало је многог, и ми га видимо у колу оних, који данас свугде и свакоме попуштају. Попустљивост и лични интереси, који нас ево за ово неколико последњих година сузбијају и потискују на политичком пољу и који нам прете чак пропашћу политичком, та несрећа се увукла и у нашу „Матицу“ и прети нам, да ће отстранити народ, да ће отстранити узданицу народа — омладину од средишта нам тог просветног. За потоњих ово неколико година, за последњих главних скупштина матичиних појавила се попустљивост, избили су лични интереси на видик. Место некадање живости, место некадање смелости, место некадањег одушевљења, видимо ми, да је на жалост дошло дотле, да се бојимо и своје сенке. Добро се сећамо избора председничког, кад се попустљивост и мекуштво указало код неких чланова матичиних, иначе вољних, да својом речју и својом фигуром владају Српством. Непрестано су нам на уму дукати Вучетићеви, а још се живо опомињемо жалосне лањске главне скупштине, на којој већина чланова даде на онако јадан начин сама себи сведоџбу сиромаштва. Све те појаве дадоше повода, да се у средини матичиној људи, задахнути напреднијим и слободоумнијим мислима, а уз то одушевљени за народ и добро народње, дигну против метиља, који се почео за ово неколико година увлачити. Природно је, да то по све разложно дизање није могло годити људима, који данас — одмарајући се на некад заслуженим (?) лаворикама хоће да дрмају Српством на основу тих својих „заслуга за род“. Одушевљену и родољубиву дружиницу ту кретише они рушиоцима „Матице“, назваше их безразложном опозицијом, не би ли тако свој рад-нерад пред народом, тим неумитним и праведним судијом оправдали. Да богме кад се неком каже истина у очи, тада су казивачи рушиоци свега оног, што је наше, што је српско. То је давнашња бојна тактика многих наших политичара у политичком раду, ево употребљују ту тактику и у просветном раду.

Но, ипак зазреше крманоши данашњег стања матичиног од тих „рушиоца слоге“, те „безразложне опозиције“, за којом ако се не варамо стоји већина народа српског. Потражише лека и нађоше га. Утаначише измену правилника матичиног. Ми признајемо, шта више потпуно одобравамо ту намеру. Знамо сви, да много и много штошта из некадањих времена не одговара духу времена данашњег, те га ваље изменити. Али знамо и то, ако хоћемо да гредемо правцем напретка, правцем, који данас васколиким образованим светом влада, онда нам ваља мењати све што је застарело, у чисто слободоумном и напредном правцу. Свугде се ради тако, само код нас није тако. Загледасмо мало ту измену правила матичиних (о којима ћемо у своје време подробно говорити) и пренеразисмо се. Место измене слободоумне и напредне, видесмо нешто реакцијоно, нешто назадно. Да је сам министар-председник Сапари после састава својег најновијег законског предлога о реформи државне управе, казивао у перо творцима те измене правила матичиних, она не би могла друкчије бити створена но што су. И иза те измене правила крију се две цели. Једна је, да се помоћу тих у неслободоумном духу измењених правила скрха данашња мањина, која токорсе квари рад већине, а друга је цел, која избија из те предложене измене та, да се створи могућност, како ће неки и неки у окриљу тих измењених правила — заштићени од досадањих „нападаја“ — моћи радити шта хоће.

Покрај свију оних појава, које набројисмо у овом чланку, стављамо и ову и смемо тврдити, да су то тек главни узроци, што народ не одобрава рад многих својих јавних радника, што се омладина данашња не одушевљава радом остарине. То стање се мора изменити. Ми не смемо сами себи подметати дрвени нож под грло и чекати само неког, да нас почне клати. С тога и упозорисмо све чланове и пријатеље матичине на ову поднесену измену правила, о којој ће имати да расправља главна скупштина „Матице Српске“ за кратко време. Скупштина ова, од које нас не дели ни месец дана биће значајна и може лако бити, да ће се убројати у најзначајније скупштине матичине, јер ће се у овој скупштиии решавати питање, да ли просветно претставништво народа српског у овим крајевима дише духом слободоумним и напредним или назадним.

На завршетку ових редака мећемо на срце сваком члану „Матице Српске“, да пажљиво и озбиљно проучи за ово време до скупштине, предложену измену правила. Морамо бити сви спремни, да можемо

Свежа говеђина.

Беше то на сред индијског океана. Беше жалостиво вече, пред буру.

Остало нам још два сирота вола, од дванајест, које смо понели из Сингапоре, да их на путу поједемо. Са ова два вола ударисмо у штедњу, јер нам пут продужише опаки монсун-ветрови.

Беху то два мршава, жалосна вола. Од љуљања брода, беху већ рањави по свим деловима тела, где им се кости испод коже истакли. Сам бог ће да зна, колико дана стајаху већ тамо, везани један за другог. Са резигнацијом спустили би своје главе, кад год би их запљуснули хладни вали и суморним погледом преживаху, сланом водом уквашено, лоше сено. На смрт осуђене две животиње, које унапред избрисаше из редова живих животиња; али још много имају да пате, док их не закољу. Мучила их, сироте, хладноћа, љуљање брода, узбуркана вода, укоченост, плашња . . .

Онога вечера беше баш жалосно. На мору има много таких вечери, кад се на потамнелом хоризонту, укажу ружни жућкасти облаци. Ветар почне тада да фијуче и несигурна ноћ да наступа. Ту, посред непрегледне воде, човека обузима нека страшна слутња, каква не обузима на земљи, ни на најстрашнијим местима. — И ова два сирота вола, синови ливаде и поља, њима беше још горе ту посред ове пустоши, него нама људима. Нису имали паде, као ми и поред свог ограниченог ума, зацело се плашили, при погледу на велику водену пустињу, на којој је лебдела слика блиске смрти им.

Болешљивом спорином преживаху; суморне велике очи им упрте беху на злослуто море. Другове им поклали једног за другим, на оној широкој дасци поред њих; од две седмице сами себи остављени, они се спријатељише. Кад би се брод заљуљао, они би се наслањали један на другог и доброћудно би трли роговео рогове.

На заповеднички мост успе се старатељ о храни и рече уобичајено: „Г. капитане, ваља да кољемо марву.“ Враг да носи ту трпезу! Обрецнух се на њега, ма да он не беше крив. И доиста не бејах срећан у томе целога пута. Увек су баш онда клали марву, кад сам ја био дежуран . . . Клало се пак баш под оним мостом, по ком смо ми ходали; и бадава ће човек да окреће главу, узалуд ће да мисли на што друго, узаман ће да гледа у даљину: кад ће опет да чује ону месарску справу за убијање, којом у главу туку свезану марву; кад ће ипак да чује, како се сруши во под мостом, како му се крше све кости. Затим га уједаред обесе, одеру, искасапе; грозан задах распрострe се из распореног трбуха му и иначе тако чисте даске огрезну у крви, грдоби . .

Дакле и опет су клали марву. Морнари стали око оног прстена, за који ће вола да вежу; — и од два заостала вола, одведоше оног болешљивијег; у пола црknути во без опирања се подао, да га воде.

У тај мах се опај други во полако окрене, да својим тужним погледом испрати свога друга и кад виде, да га воде на оно пусто место, где се и другима смркло, разумео је, шта се догађа; светлост сину у пљоснатој скотској глави му и он, сиротан, рикну слутећи пропаст и погибију . . . Ох, беше ово рикање марвеће најжалоснији глас, што ме икад могло да упрепасти и уједно и најтајанственији, што сам чуо до сад . . . Беше у њему тежак прекор против нас људи и нека ужасна, угушена резигнација, као да зна, да му је рикање узалудно, да му гласа нико не слуша. Као да, свестан своје бескрајне усамљености, рече: „Последњи час је куцнуо мом усамљеном другу, који одунд из далека дође самном, из лепога завичаја нашег, где но заједно ходасмо по пољу. За мало, па ће и на мене да дође ред и на широкоме свету овом, неће се наћи ни једног створења, које ће да зажали замном . . .“

Ох, да ли сам га жалио! Безумна туга ме обузе Чисто би јурнуо, да му ухватим ружну, бедну главу и да је на своје груди притиснем.

Во доиста није имао да чека помоћи ни од кога, јер и ја сам, који сам тако разумео зло слутеће мукање, и ја сам хладно, равнодушно стојао на свом месту и гледао у страну . . . Због очаја једне живине, није се могао изменити пут брода и не могу да се лише три стотине људи свеже говеђине! Сматрали би нас за махните, кад би се само и за један гласак дуже забавили са овом мишљу.

Али један мали дечко, који можда такође беше самац на овоме свету и који такође не нађе за се нигде милости, разумео је глас вола, разумео га као и ја. Он оде к животињи и полако је стаде чешати за ухом и гладити по њушци.

Ово би му могао да каже, кад о ствари промисли:

„И они ће умрети сви, који ће тебе сутра да поједу, сви ће помрети, па и они најјачи и они најмлађи; и последњи час њихов, биће још страшнији, биће скопчан са још више бола и дуже патње, него ваш; па ће онда волети, да и њих бубне каква убијајућа справа по челу“.

Животиња врати умиљавање; гледаше у њ поштеним својим очима и лизаше му руку. Али за тим крај беше свему; и опет се успава искра разума, која за тренут беше севнула у пљоснатој, сивој лубањи му. Брод је све брже јурио по злослутој бескрајности, коју обузе сутон хладног вечера, које опет претсказиваше злочесту ноћ — а он се пружио поред свог друга — који сад не беше друго, до искасапљено, о гвоздене клинове обешено месо — те и опет мирно преживаше; кратка памет му не допираше даље; није више мислио ни на што; није се сећао више ни чега.

Превео **Милован.**

указати на појаве, које сметају развитку матичином, да кажемо један другом отворено и искрено српски, за што „Матица Српска“ нема више од седам стотина чланова.

Павле Орловић.

Поглед по свету.

— Хамбуршки листови са великим незадовољством обраћају пажњу на рашћење сепаративма код шлезвишког становништва, које је увело маха после бављења француске ескадре у Копенхагену и Кронштату. У Шлезвигу је учестао долазак Данаца, који заузимљу чак и важне чиновничке положаје и у част њихову непрестано се дају банкети, на којима се, при здравицама, исказује жеља за присаједињењем Шлезвига, који је отргнут од његове домовине и нада, да ће то време наскоро наступити. „Hamb. Correspondent“ вели тим поводом, да данска влада, која се налази у пријатељским односима с Русијом, треба да учини крај таквој непријатељској пропаганди. Оне Шекспирове речи: „Има нечега трулог у држави Данској“ могу се сада још тачније рећи: „Има нечега трулог у држави Ђерманској“. Што год је насилно и неприродно кратковечно је. Нека се Немци труде колико год хоће да прилагоде себи Шлезвижане и све остале, ипак ће сав тај рад бити узалудан.

— Берлински дописник листа „Оторите“ јавља да криза изазвана у Немачкој забраном извоза ражи увима сваким даном све већег маха. На крају предпрошле недеље цена ражи скочила је још за 12 марака тако, да је знатно надмашила цену пшенице. У августу 1887 год. цена од 113 марака 25 фенига сматрана је као врло висока, а сад скочила је та цена на 226 и по марака, т. ј. удвојила се. Трговачке куће које су закључиле уговоре за набавку ражи на извесне термине, находе се у врло мучном положају. У Берлину наступио је ужасан страх, који несрећно утиче на берзанске операције, државне операције, и на све гране трговине и индустрије.

— Поводом посете француске ескадре у Парцмуту „Италија“ пише да зближење између Енглеске и Француске представља у овом часу најлепшу и најсигурнију гаранцију мира, и према томе може се само честитати лорду Солзберију на срећној идеји што је француску ескадру позвао да посети енглеске луке на повратку из Кронштата. Енглеска, користи ће се овом приликом да увери Француску о својој мирољубивости. Ну како ће примити Француска то предусретање од стране Енглеске? У овом тренутку опште расположење Француске није до душе тако, да би мирне речи могле бити саслушане, — вели „Италија“ У Француској све је опијено успехом кронштатске посете и сви уображавају да ток догађаја треба да се измени у искључиву корист Француске Свуда у Француској приређују русофилске манифестације. Но ми смо уверени да ће се сва та ларма коју је подигао извесни део штампе у скоро стишати и да ће настати време за практично и озбиљно суђење. Француска официозна штампа суди већ сад сасвим лад нокрвно и не поводи се за оним листовима који су ван себе од усхићења због француско-руског пријатељства, и према томе ми мислимо, да би тон француске официозне штампе био сасвим другчији, кад би између Француске и Русије одиста постојао какав споразум. Може бити да се ми варамо, но нама се чини, да Русија није желила да се веже (зашто би јој то и било нужно?) те се с тога француска официозна штампа и држи тако резервисано и опрезно. Но било како му драго, ми смо уверени, да ће доћи дан, када ће Француска боље упознати своје интересе и појмити да јој је потребно вратити се срдачном споразуму са Енглеском, чему су увек тежили њезини најбољи државници. Ми нећемо да тврдимо, али находимо да је могућно, да ће се француска политика према Енглеској после порцмутске посете променути на боље, а за тим могу настати и друге промене у Француској политици, које ће још више послужити одржању мира у Европи.

Српско и словенско новинарство.

„Славјанскија Извјестија“, у 31. броју донела су овај значајан чланак:

„Одлазак младога владаоца Србије, као и долазак његов у Русију, пропраћен је најискренијим и најсрдачнијим поздравима и жељама целога руског народа. С особитом пажњом пратио је овај пут цео словенски, а нарочито српски свет. Благодарећи повољноме преобрту политике српске краљевине и њеноме тесноме зближењу с Русијом, многи почињу да верују, да на балканскоме полуострву почиње да васкрсава из историјског заборава негдашња славна, и цветајућа Србија.

Садањи положај српскога народа веома је жалостан. Он се налази у непрестаним притисцима, који исисавају из њега све животне сокове. Турска у Маћедонији и Старој Србији не престаје са грубим насиљима над безмоћним српским племеном, да, убија народни дух, — препороћајни појам српске самосталности. Српски народ који страда под туђинским јармом, природно је, да тежи да се присаједини са младом српском краљевином и види у њој наду свога ослобођења и независности. За то су сви Срби с особитом радошћу и одушевљењем предусрели путовање младога краља Србије у Русију и гледају на то, као на верни залог своје будућности. Српски народ дошао је до здравог убеђења, да за њега нема никаквих других пријатеља и заштитника, сем једине Русије и да цео словенски свет, који тражи слободе, јавља се оним суседима велике руске државе, према којима су односи вазда опредељавали и опредељаваће политичку ролу Русији, — тешку улогу, али природну, неизмишљену, но свагда такву, која изазива из средине рускога народа и руских политичара и искрене заштитнике. Та заузимљивост, која сама по себи потиче из живота, из одношаја који изодавна постоје, налази за себе силе и средства тамо, где их не тражи и не очекује. То су већ појмили наши многобројни непријатељи и предузели су све мере, да отргну Србију од Русије, да опрне пред српским народом руско име и да ишчупају из његове душе опај осећај братске љубави према Русији, који постоји у срцима све једно верне нам словенске браће. Али је смотрена мудрост српског народа сачувала Србију да је њени лукави непријатељи подјарме и сачувала је да не буде играчка у рукама туђе штампе. Срби, после дугог искуства, појмили су потпуно, да само при непосредној помоћи Русије могу стајати, живити и опстати све словенске индивидуалности и да Русија, утврђујући себе, утврђује и цео православни словенски свет. Благодарећи такоме преобрту, наши западни непријатељи, почињу да назиру успех Русије тамо, одакле су је хтели истиснути. Извор тога успеха састоји се у националним тежњама садање Русије, која све већма увиђа своју словенску мисију, па се преставља у очима својих непријатеља још опаснија и моћнија. Сва историјска предања Русије оснивају се у њеном словенском пореклу; будући њени успеси на политичком попришту обусловљавају се националним, тј. словенским правцем и програмом те политике и неће никада доћи у сукоб с приватним програмима, које су израдили остали православни Словени, који се враћају на свој историјски правац.

Желећи умањити значај посете младога српскога владара у Русији наши непријатељи распрострли су вест, да пријем краља Александра у Русији није оправдао наде његових доглавника, који су га пратили на путу, но е на њих учинио непријатан утисак; други опет тврде, да та посета не може имати никаквог политичког значаја за то, што се краљ до свога пунолетства неће никако мешати у државне ствари. Али ма шта говорили незадовољници, било какве измишљене вести да они распростиру, као неоспорим факт остаје то, што су Србија и Русија учврстиле своје вековно пријатељство и што српска краљевина с пуним уверењем може очекивати на заштиту и помоћ свога јединог пријатеља — једнокрвне и једноверне Русије. Гост цара Русије и рускога народа није био само — непунолетни краљ, но и главни руководитељи садање судбине младе српске краљевине, који су се поред свога крунисаног вође јавили као преставници српског народа и понели су собом његова срца одана Русији. Ваља само погледати на то, што се ради сада у Србији и биће свакоме јасно, да путовање младога краља у Русију није проста посета рускоме двору, но догађај веома важан, пропраћен читавом масом претходних околности, које су привеле Србију да ступи на њен историјски пут и покренули је да мисли о својој будућности. Сав српски народ с радошћу и одушевљењем предусрео је мисао о тој посети; од дана доласка младога краља, сва српска мисао усредсредила се на Русију и у кратко, релативно, време, Срби су исказали све оно, што им је дубоко засађено у срцима и што су наследили од својих предака. Сваки најмањи успех, сваки поздрав, којим је предусретнут млади српски краљ у Русији, примљен је од српског народа с радошћу и гордошћу и сви су убеђени, да од данашњега дана отпочиње нова епока за Србију, која ће, при благосклоном покровитељству рускога цара, уздићи српско краљевство и обезбедити га од свију спољњих непријатеља. За време посете руских градова, млади краљ био је ватрено поздрављан не само од целог руског народа, но и од свију Срба и других словенских племена, који живе у Русији. Како први, тако и други предусретали су краља поздравним говорима, у којима изражавале су се једне исте мисли и осећаји. Прочитавши неколико таквих говора, рекао би човек да их је један исти састављач израдио. То је веома важан факт, који најбоље доказује, да су Руси и Срби добро се разумели и да међу њима више не постоји никаква преграда и неспоразум.“

Правосуђе у Срему.

Илок 8. августа 1891.

Ми овде као да живимо у Африки, а не у просвећеној и „аутономној“ држави. Код нас се сме свашта догађати, код нас смеду поједини све и сва чинити па да им ништа не буде Тако ћу вам ево један случај навести.

Пре неких 30 година, погорео је Илок, изгорело је преко стотину кућа са свима зградама, раном, вином и покућством. За погорелце се сакупљали на све стране добровољни прилози да им се колико толико у њиховој љутој беди и невољи помогне, те тако од скупљени добровољни прилога би закључено да се нека свота одвоји и за тај новац неколико лозова (срећака) купи неби ли ту срећа послужила погорелу браћу.

Лозови беху набављени у општинској кући, у седнични записник бројеви побележени, те благајнику на сачување предани.

Благајник је те лозове код своје куће држао дуго година, те после његове смрти кад је син његов Марко Шамшаловић као сирома стаклар и трговчић сазидао наједаред двокатницу, посумњаше погорелци у његово напрасно богатство, те хајд гомилом у варошку кућу да виде своје лозове. Лозови беху ту, али записника не, те дај тражи и прети натарошу да ће га убити ако „протокол“ који је он сам у своје време водио не покаже. Записник се нађе, али гле сада јада и невоље, баш онај лист на ком беху бројеви срећака забележени беше из записника издеран! На тај начин нису се могли погорелци уверити да ли су то баш они исти лозови или су други подметнути, те навалише на бележника, те да није побегао, бог зна како би прошао.

Од то доба су погорелци небројено пута чинили пријаве жупанији, судбеном столу и државном одветништву у Митровици. Шиљали су и самоме бану депутације, скупљали се више пута у општинску кућу те искали рачуна о својим лозовима. Читави карвани кола погорелаца ишли су у Митровицу држ. одветништву и судбеном столу, те молили да се већ једаред поведе енергично истрага у тој ствари, па опет ништа не поможе.

Оно се тобоже повела, а и сада се још води нека назови истрага, али без икакве енергије, без икакве озбиљности, а поверена је била илочком котарском суду.

Ову је истрагу пре две године водио овде бивши најмлађи пристав С. Сакач који је нузгред буди речено највећи интимус они особа, на које је сумња да су добитак подигли, а друге лозове подметули.

Наш државни одветник Милан Симуновић уме од најмање ситнице и најнезнатније ствари да начини читаво источно питање, а овде где се ради о **100—200 000 форинти**, ту је постао млакоња, њега се слабо или врло мало тичу стотину пострадали породица. Ову би ствар требало озбиљно покренути, кривце пронаћи те их по заслузи и казнити, а пострадали народ колико је могуће спасти

Не будели се у овој ствари озбиљније поступало можемо се свачему надати, јер некима је већ догорело до ноката па неће бити никакво чудо, ако се народ подигне те сам кривце потражи.

Justitia.

ДОПИСИ.

У Голубинцима 12. августа. Јуче нам је на „заповести“ после службе божије прочитан отпис сл. кр. котарске области, којим се наређује нов избор општинских заступника за 30 август т. г.

По наше место овај је избор од необичније важности већ и с тога, што ће овоново заступство први пут бирати кнеза по новом начину по коме котарска област има права заступству тројну кандидацију предложити. До сада то није тако било у бившој војеној крајини, него је заступство бирало себи начелника из своје средине без икаквог претходног кандидовања. Међутим од сад ће и ту бити друкчије. И ту су нам наша господа народни заступници ишли на руку, те се постарали да се и у том погледу права народна скрешу и окрње. Баш им хвала и на том колачу.

Но осим тога радознали смо на исход избора и с тога разлога, што ће овај избор бити обављен под руководством новога нам котарског управитеља И. Шајбла.

Не би ради бити злогук, али судећи по оној да се познаје светац по вечерњу, биће канда свакојако, понајвише наопако. Таку бар свирку удешава нам кот. управитељ. Само као мало сумњамо да ће народ хтети онако играти како он свира. И до сад су ти и такови дописи долазим у оваковим приликама, но још ни један такав допис котар. области није диктовала поповска мантија, него краљевски политички чиновник Сад је друкчије. Политички шеф нашега котара почео је да заводи нову методу при изборима, наиме пак „вјероисповједну“ равноправност. Политичке општине дели наш кот. управитељ по вероисповестима. Што још до сада није било, сад је. У званичном допису његовом од 8. августа т. г. бр. 6890. стоји при закључку од речи до речи и ово: „pri izboru obć. zastupnikah preporuča se da se na svaku vjeroizpovjest po razmjeru dotičnoga broja dušah po mogućnosti pravedni obzir uzme, pošto bi se u protivnom slučaju izbor zabaciti mogao!“

А од куд — ако смемо питати — вама то право, г. кот. управитељу, да ви ограничавате слободу избора политичког заступства на основу „vjeroizpoviesti“? И ми се дубоко клањамо религиозној чврстоћи, али правимо грдну разлику између религиозне и политичке зрелости.

У осталом не би имали ништа против и тога и такога начела, ако ће се исто у свима приликама и на свима линијама тачно испуњавати. Онда ће на пр. и сабор загребачки сасвим друго лице имати, јер неће моћи бити случајева да се у чисто српско — православним срезовима, као на пр. у Шимуновачком (негда Карловчићком) и Дворском, бирају Хрвати и Мишкатовићи јер су исти римокатолици! Просто неће ни бити борбе између Хрвата и Срба, јер ће се знати у на пред где мора „po razmjeru dotičnoga broja duša“ бити изабран православни, а где римокатолик! и т. д.

Није ни тако г. управитељу?

Но биће да је сасвим друго нешто код нашега поглавитога господина.

Он канда мало већма подлеже упливу мантија које су до ципела дугметима закопчане.

Или како иначе да протумачимо овај поступак његов? Како ли онај у Нов. Сланкамену где није допустио православном свештенику да и он освети темељ нове зграде комуналне школе већ сам римокатоличком? Ако би то хтео бранити тиме што су у Нов. Сланкамену римокатолици у већини упућујемо га на Голубинце где су Срби православне вере у великој већини, пак је кот. област ипак била наредила да обојица освећују, а освећење је било пре слапкаменачкога.

Како ни онај тајни налог да се у званичној кореспонденцији са кот. облашћу имају сви полит. општински уреди служити искључиво латиницом, па ма то било и у местима у којима искључиво или бар у огромној већини православни живе који се ћирилицом служе и поносе?

По за сада нека је доста.

Надамо се да ће се наш г. управитељ вратити ма и са половице тог вратоломног пута и поштовати и делити равноправност у правом смислу што му свакако и у дужност спада.

Голубинчане пак нека остави на миру, пусти им слободу потпуну приликом избора, јер су они и до сада пазили сопственом иницијативом руковођени на дотичну „razmjeru“, пак ће и сада, у колико то само могуће буде.

Застрашавања пак ничијих и никаквих не плашимо се нити се бојимо, па ма откуд иста долазила.

Народу нашем пак желимо слоге и оне истрајности којом су се и досада одликовали пак је успех сигуран.

Р. Н.

Трговина.

Нови Сад, 15. августа. Довоз раже на овдашњу житну пијацу био је јак. Цене се рани и изменуле, а наиме цена пшеници почела је да пада а такође кукурузу и наполици цена је мања. Јечам и зоб су остали по старом. Данас бележимо ове цене: Пшеница 10 фор. Кукуруз 5 ф. 70 нов. Јечам 5 ф. 60 н., Зоб 5 ф. 50 н. Наполица 8 ф. 80 нов. Све од 100 килограма.

На осталим овдашњим пијацама није било никакве промене.

Теоци 6—14 ф. по ком.
Јагњци 5—10 фор. по пару.
Свињи дебели 42—44 ф.
Свињи млади 40—42 фор.
Маст 50 фор.
Сланина 50 фор.
Све од 100 килограма.

Време је лепо али ноћи су већ заладнеле, кише је било доста.

*

Будимпешта, 14. августа. Трговина са пшеницом је слабија постала, те јој због тога и цене падаху, и то на прама прошлој недељи за 50 новч. пала је пшеница. Нуђење је доста јако било, али је слаба воља била за куповањем. Продато је до 20 хиљада метери пшенице, али и то је било са 15—20 новч. јефтиније. Цена рани је спала са 25 до 30 новч. а кукурузу са 5—10 новч.; цене јечму и зоби нису се мењале.

Продавало се: Пшеница потиска од 10 ф. 45 н. до 11 ф. 10 н. Банатска (нова) од 10 ф. 45 н. до 11 ф. 10 н. Пештанска од 10 ф. 40 н. до 11 ф. 5 н. Бачка од 10 ф. 45 н. до 11 ф. 10 н Раж 9 ф. 90 н до 10 ф. 10 н. Зоб од 6 ф. 15 н до 6 ф. 30 н. Кукуруз 6 ф. 35 до 6 ф. 40 н.

Термини:

Пшеница за јесен од 10 ф. 47 нов. до 10 ф. 49 н.
„ „ пролеће 11 ф. 5 н. до 11 ф. 3 н.
Кукуруз за мај-јуни од 5 ф. 91 н. до 5 ф. 86 н.
Кукуруз за август-септембар од 6 ф. 36 до 6 ф 52 н.
Зоб за јесен од 5 ф 84 н. до 5 ф 86 н.
Зоб за пролеће од 6 ф. 5 н. до 6 ф. 10 новч.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи
од 15. августа.

Дукати — — — — — — — —	5·59
Наполеондори — — — — — —	9·40
Немачка марка — — — — — —	58.10
Лондон — — — — — — — —	118.10

Вести из места и са стране.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ добио је накнадно прилога из црквених тасова од општине голубиначке: 3 ф. 55 н., мохачке: 6 фор 75 н. и дунасечујске: 4 ф. Даље је утекло на ову цел као чист приход 90 ф. од забаве, коју су приредили у Ђурђеву 11. (23.) августа о. г. приправници и приправнице сомборске учитељске школе под руководством свршеног приправника г. Радослава Николића из Ђурђева и уз суделовање ст. сивачког учитеља г. Душана Пејића. Нека је овим слава и хвала овим општинама и приређивачима!

Управни одбор „друштва за српско народно позориште“ држао је 12. (24.) августа о. г. своју седницу. Од главнијих предмета спомињемо ове: Према одлуци скупштинској наређено је, да се распише стечај на место управитеља с роком на три месеца дана онако исто, као што је већ једном расписан био. Плата је управитеља 1500 ф. и путни трошак. — У смислу одлуке скупштинске зготовио је и прочитао подначелник А. Хаџић позив на прилагање на српско народно позориште. Позив тај примљен је и наређено је, да се штампа и разашље општинама и појединим родољубима. — Исти подначелник поднео је извештај о своме изасланству у Б. Комлош ради набавке позоришне гардеробе пок. Јована Наке. Извештај тај узет је на повољно знање и подначелник је умољен, да ради набавке те гардеробе и целог позоришног прибора учини и даље кораке и да по потреби оде и у Беч, или где већ устреба. — Кр. уг. министарство унутрашњих послова издало је дозволу за позоришне представе у опсегу бачке и торонталске жупаније. — Коста Аврамовић корманош привилегисаног паробродског друштва у Земуну, послао је књижицу задруге за штедњу и међусобно помагање. У ту је књижицу улагао у корист српском народном позоришту мање свотице, које сада износе преко 200 фор. с каматама заједно. У добри час, да се и други углевају у тај лепи пример честитог старине. Према одлуци скупштинској наређено је, да се бришу из броја чланова 13 Земунаца, који нису за више година одговорили својим чланским дужностима. — Остали предмети тицали су се глумаца.

Задруга за међусобно помагање у штедњу у Гор. Ковиљу. Од нове године основаће се као што нам пишу из Гор. Ковиља: „Задруга за међусобно помагање и штедњу“. Главна скупштина одржана на Преображење, једногласно изабрала за управитеља Живка Бајазета горњо-ковиљског бележника, за подуправитеља Светозара Гавриловића горњоковиљског пароха, за књиговођу Косту Веселиновића горњо-ковиљског поштара, а за благајника Милоша Петровића горњо-ковиљског општ. благајника. Недељна уплата биће 20 новчића по частици.

Важно за виноградаре. Американска лоза са племенитим родом која се не калами, наиме разне сорте црног грожђа: Жакет (Jaques) и Хербемонт (Herbemont), надаље: белог грожђа Ноа (Noach) као и дивљакушу Рипарију за оплемењивање, има у школи за винову лозу код г. Александра Адамовића, где се може набавити концем октобра. Будући да је количина ових лоза ограничена, то лежи у интересу свију наших виноградара, који ову културу желе увести, да се што пре пожуре, да ју себи прибаве. Наши виноградари могу код г. Александра Адамовића у винограду на „Салаксији“ на друму између Каменице и Черевића, видети културу ових нових лоза као и зрело грожђе, а тамо ће уједно и тачно обавештени бити о поступку при сађењу ове лозе, а сва потребна извешћа исти ће дати у интересу препорођаја наших филоксером уништених сремских виногради.

Ударио гром. Пишу нам из Кулпина: Јављам вам да је јуче 12. (24.) августа т. г. пре подне између 9—10 сати почела код нас падати блага киша са малом грмљавином и севањем. На једаред пуче гром и удари у овдашњу словачку цркву. Ударио је у торањ па пошто је излупао и оборио северну шалукатру и зид оштетио, сишао се кроз кор у цркву, излупао прозоре и обоја врата. Штета износи на 250 фор. Житељи у близини цркве на званој Долини били су у томе часу престрављени.

Кратке вести. У Лику код Болоње умрла је ових дана једна госпођица, по имену Петит, која имађаше 109 година и 6 месеци. — У Брисељу демонстрирају анархисте и држе бунтовничке зборове против социјалиста. — У Марцалском срезу изабран је за посланика кандидат умерене опозиције Јевђен Кунце. — Комисија у ствари Угрон-Узелчевој завршиће свакако још данас свој посао. — У Верони и Болоњи било је земљотреса. — На будимпештанској политехници трају редовна уписивања од 1—10 септембра п. р. — Код Букурешта је исклизнуо из шина теретни влак. Три особе погинуше. — У Ботошу су збачени општински кнез и два заклетника због несавесног руковања општинским имањем. — У Вел. Бечкереку хоће до селе раздвојена два певачка друштва да се сложе у једно. И треба.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашао је:

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

УРЕЂУЈЕ

А. ХАЏИЋ.

Књига 166. (Свеска друга за год. 1891.)

У овој књизи налазе се ови саставци: I. О важности мењања усева у земљорадњи. Агрикултурна расправа. Написао Мита Петровић. — II. Дојчин Петар. Драмски спев у три одељка. Од Милана Савића. — III. Грађа за природописну номенклатуру и за рибарско оруђе. Сабрао проф. Мојо Медић. — IV. Успомене из Италије. Од дра Ђ. Дере. — V. Може ли школа бити без телесне казне? Педагошка расправа. Написао Мита Нешковић. — VI. Књижевност: Из Црне Горе и Приморја. Приповетке Симе Матавуља. Књига II. Оцена Милоша Н. Пејиновића. — VII. „Матица Српска“: У изводима из записника штампане су ове оцене: 1. Оцена дра Ђ. Дере на приповетку „Зле очи“, од непознатог писца. — 2. Оцена А. Сандића на спев Николе Ђорића: „Војвода Јакша“

Сваки члан, који је одговорио својим чланским дужностима, што се тиче плаћања чланарине, добија „Летопис“ бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис“ у кућу, а чланови са стране добијају „Летописе,“ који им припадају, поштом.

Намеран сам штампати књигу под овим насловом:

ПЕСМЕ ПРОТИВ ТИРАНИЈЕ.

ПО ВИКТОРУ ИГУ

од Драгише Станојевића.

Књизи ће бити цена један динар (50 новчића). Молим пријатеље да се приме скупљања уписника. Уписници полагаће новац кад књигу приме. Скупљачи треба да ми пошљу име, презиме, занимање и место живљења сваког уписника до 15. а најдаље до 20. августа ове године, како бих знао колико ћу примерака штампати. За књижаре довољно је да ми јаве (без адресе уписника) колико за себе књига наручују, и молим их да ми новац пошљу чим књиге приме. Скупљаче молим да уписују само оне, који даду реч да ће платити у часу, кад им се књига преда. Тако исто молим скупљаче да новац одмах шаљу мени, чим се накупи десет динара (5 фор.) од наплате. Књижари нек задрже за себе двадесет и пет од сто, скупљачи десет од сто од примљеног новца, под условом, да од тог новца плате пошту.

Београд, 29. јула 1891. год.

Др. Драгиша Станојевић,
народни посланик
Милутин. улица број 4.

РЕД ВОЖЊЕ ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1891.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Путујући влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Тополa	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
228	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алмар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5.38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(сваког уторника и петка)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Путујући влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.48	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
88	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алмар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Тополa	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(сваке среде и суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сат 59 минута ујутру.

Прво ц. к. прив. дунавско паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

путничких лађа од 19. априла 1891.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: сваки дан у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Земун, Београд, Оршаву: сваки дан у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Рушчук, Браилу, Галац: средом, петком и недељом у 7½ сати у вече.

Из Новог Сада у Будимпешту: сваки дан у 6 сати ујутру.

Нови Сад, 18. априла 1891.

АГЕНЦИЈА.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Из стипендијске закладе Симе Ђорђевића расписује се стечај на три стипендијска места. Стипендија износи: за слушаоце политехнике 600 ф., за слушаоце горње реалке 500 фор. и за слушаоце доње реалке 400 фор. на годину.

Молбеници ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. сведочанство о сиромаштву, у ком ваља да је означено и то, колико деце имају родитељи молиочеви; 3. школска сведочанства од последње две године; 3. лечничко сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

По вољи оснивачевој првенство на ове стипендије имају свагда ученици родом из Мола, а осим тога захтева се од молилаца одличан успех у наукама.

Избрани питомци ове закладе морају слушати науке на реалним и вишим техничким школама у Угарској.

По свршетку наука моћи ће сваки питомац, који науке своје с похвалним успехом сврши, још једну годину дана уживати своју стипендију на ту цел да се може приправити за практичан живот.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок овоме стечају траје до 1 (13.) септембра о. г.

Молбенице, које стигну после истеклог рока, неће се узимати у обзир.

Из седнице књижевног одбора „Матице Српске“, у Новоме Саду 8. (20.) августа 1891.

Подпредседник књижевног одељења „Матице Српске“:

А. Хаџић с. р. секретар. **Др. Ђорђе Дера** с. р.

2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на три места у стипендијској закладе Павла Јовановића с годишњом стипендијом од 400 фор. за слушаоце политехнике.

Молбеници ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. лекарску сведоџбу о здрављу и накаламљеним богињама; 3. школска сведочанства од последње две године; 4. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико родитељи молиочеви имају деце.

По вољи оснивачевој морају питомци његове задужбине слушати политехнику у Бечу или Прагу и на крају сваке године поднети „Матици“ расправу на српском језику ма из ког предмета, који су слушали. Теме за те расправе ваља да су од општег садржаја и значаја.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок овоме стечају траје до 1. (13.) септембра о. г,

Молбенице, које стигну после истеклог рока. неће се узети у обзир.

Из седнице књижевнога одбора „Матице Српске“, у Новоме Саду 8. (20.) августа 1891.

Подпредседник књижевног одељења „Матице Српске“:

А. Хаџић с. р., секретар. **Др. ђорђе Дера** с. р.

2 3

КОНСТАНТИН СТОЈАНОВИЋ
ГРАЂЕВИНСКИ БРАВАР У НОВОМЕ САДУ
ПРЕПОРУЧУЈЕ СВОЈЕ СВАКОВРСНЕ
ЛИЈЕНЕ И ОД КАЉЕВА
ШПАРХЕРДЕ
на којима се до 35 процента горива уштеди.
ЗА ПОРТЕ И ГРОБНИЦЕ
ОГРАДЕ
ОД КОВАНОГ ГВОЖЂА
по врло умереној цени, од 7 фор. по метру па на више, и готових се добити може, а кудкамо су боље него оне од **ливеног гвожђа**. За солидну послугу јамчи моје многогодишње деловање у месту и околини. — Примам сваковрсне старе метале: бакар, месинг и гвожђе у промену. 5 —

ДОШКО БАЈИЋ
У НОВОМ САДУ НА ЗЕМЉАНОЈ ЋУПРИЈИ
ПРЕПОРУЧУЈЕ СВОЈЕ СТОВАРИШТЕ
СВАКЕ ВРСТЕ И ВРЛО ДОБРИХ
ДРВА ЗА ГОРИВО
ПО НАЈУМЕРЕНИЈИМ ЦЕНАМА. 1—2

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
Ј. АЛМОСЛИНА НАСЉЕДНИКА
У РУМИ
потребује доброг млађег спомоћника, који српски, немачки и мађарски говори, ступити може одмах. 1—2

Шпецерајска и кратког еспапа трговина
С. ПЕТЉАНСКОГ
У СТ. БЕЧЕЈУ
потребује једног млађег спомоћника, који говори српски и мађарски. Ступити може одмах. 3—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
НЕСТОРА П. СИМОНОВИЋА
У ИРИГУ (СРЕМ)
потребује два добра спомоћника. Познати у месту имају првенство. 2—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
Л. МАНГОЛДА
У ЧУРУГУ
потребује млађег спомоћника који може одма ступити. Осим српског језика потребан је мађарски и немачки. 2—2

Мануфактурна и шпецерајска трговина
СИМЕ ИВКОВИЋА
У СТ. ПАЗОВИ
потребује млађег спомоћника. Ступање може одмах бити. 2—3

МАНУФАКТУРНА РАДЊА
ДИМ. В. ЈОВАНОВИЋА
У БЕЛОЈ ЦРКВИ
потребује једног млађег спомоћника, који је вичан продаји и који може 1. септ. по нов. кал. ступити. 3—3

ВИЉЕМА ШОМОЂИЈА
војничка припремна школа, трговачка школа и завод за васпитање.
БУДИМПЕШТА, УЛИЦА ФРАЊЕ ДЕАКА. 14.

У мом заводу, који стоји на добром гласу, припремају се младићи за једногодишње својевољце, кадетску школу и официрски испит.

Они младићи, који хоће да се посвете **трговачкој струци**, брижљиво ће се васпитати и поучавати у трговачким предметима и својим матерњим језиком. Ближе извештаје даје на захтевање и писмено моја писарница **у Будимпешти, улица Фрање Деака 14.**

ВИЉЕМ ШОМОЂИ
2—4 власник завода и управитељ.

МАРИАХИЛФСКА
ТРГОВАЧКА ШКОЛА У БЕЧУ
(Mariahilfer Handelsschule in Wien, VI. Mariahilferstrasse 107.)
Десета школска година.

Ова школа стекла је од свог постанка како у публици, тако и код школских власти највеће поверење и углед, а свршени ученици смештени су у најбољим трговачким кућама. На истој предају знатни професори и одабрани стручњаци.

Предавање почиње 4. (16.) септембра по програму, који ће се сваком послати (франко) на захтевање.

Ако се пријави довољан број **ђака Срба**, који су слаби у немачком језику, отвориће се за те ђаке засебно оделење, у ком ће се и на немачком **и на српском језику предавати.**

Ђаке са стране сместиће управа школе на стан и кост или у добрим фамилијама, или у пензионату.

Ђаци ове школе, који желе своју војену дужност као једногодишњи својевољци **(Einjährig-Freiwillige)** извршити, могу ту циљ постићи под повредно угодним условима, које је управа школска углавила са једним од најбољих завода за војену припрему.

Проф. НИКОЛА КАПАМАЏИЈА,
управитељ.

2—3

Српска штампарија браће Светозара Милетића у Новом Саду.